

Afdeling: Drenthe
Secretariaat: Ballastweg 15
7741 ZM Coevorden

Datum: 10 augustus 2014

Aan de leden van de KVOK

Orgelexcursie naar Urk

Zaterdag 6 september 2014

10.30 uur: Bezoek aan het orgel van de Ichtuskerk te Urk

Adres: Waaiershoek 46, 8321 BH Urk

Orgelmaker Ide Boogaard uit Rijssen kreeg de opdracht voor de bouw van een drieklaviers orgel. Als adviseur trad Stef Tuinstra op. Voor de bouw werd gebruik gemaakt van het voormalige orgel van de Neustädter Hof- und Stadtkirche St. Johannis in Hannover. Dit orgel met 38 registers verdeeld over hoofdwerk, zwelwerk, borstwerk en pedaal werd in 1963 gebouwd door Detlef Kleuker. In 2008 werd het te koop aangeboden.

Er ontstond een nieuw concept met drie manualen (Hoofdwerk, Rugwerk, Bovenwerk in zwelkast) en Pedaal in een nieuwe orgelkas met nieuw frontpijpwerk. Het frontontwerp sluit aan bij eerder door Boogaard gemaakte orgels in Geldermalsen (2004/2005) en

Scherpenzeel (2013).

Van het Kleuker-orgel werden het pijpwerk, de hoofdwerkklade en de zwelwerkkladen opnieuw gebruikt. Voor het Pedaal werden nieuwe C- en Cis-laden gemaakt; voor het Rugwerk werd gebruik gemaakt van een lade uit het voormalige Van Leeuwen-orgel (1953/1956) uit de Grote Kerk te Vianen. De drieklaviers klaviatuur is eveneens afkomstig uit Vianen.

Voor de uitbreiding van de dispositie werden enkele registers nieuw gemaakt; een aantal registers kon uit de voorraad van de orgelmaker worden geleverd. Het frontpijpwerk werd geheel nieuw gemaakt. Voor het Hoofdwerk werden nieuwe Trompetten 16' en 8' gemaakt, de twee Kleuker-trompetten van het Hauptwerk kwamen op het Bovenwerk terug als Fagot 16' en op het Rugwerk als Schalmey 8'. Om meer tegengewicht te kunnen bieden tegen de nieuwe tongwerkbezetting van de manualen werden de pedaal tongwerken voorzien van

wijdere kelen. Het Hoofdwerk werd voorzien van een nieuwe Cornet V discant.
Op 28 mei 2014 werd Boogaard-orgel officieel in gebruik genomen.

Dispositie

Hoofdwerk: Bourdon 16', Prestant 8', Roerfluit 8', Octaaf 4', Gedekt 4', Quint 3', Octaaf 2', Cornet V sterk, Mixtuur VI sterk, Scherp III sterk, Trompet 16', Trompet 8', Tremulant.

Rugwerk: Prestant 8', Holpijp 8', Octaaf 4', Roerfluit 4', Quintfluit 3', Octaaf 2', Quint 1 1/2', Tertiaan II sterk, Scherp IV sterk, Dulciaan 16', Schalmey 8', Tremulant.

Zwelwerk: Salicionaal 8', Baarpijp 8', Quintadeen 8', Viola di Gamba 8', Vox Celeste 8', Fluit 4', Nasard 3', Woudfluit 2', Flageolet 1', Fagot 16', Hobo 8', Vox Humana 8', Tremulant.

Pedaal: Prestant 16', Subbas 16', Roerquint 12', Octaaf 8', Gedekt 8', Octaaf 4', Bazuin 16', Trompet 8', Cornet 4'.

Koppelingen: Hoofdwerk - Rugwerk, Hoofdwerk - Zwelwerk, Pedaal - Hoofdwerk, Pedaal - Rugwerk, Pedaal - Zwelwerk.

12.00 uur: Lunch in Urk

13.30 uur: Bezoek aan het orgel van de Bethelkerk te Urk

Adres: Koningin Wilhelminaplein, 8321 EW Urk

In de Bethelkerk op Urk werd pas in 1909 besloten een orgel aan te schaffen. Tot die tijd werd er gezongen met behulp van een voorzanger. Het orgel is tweedehands gekocht bij Martin Vermeulen in Woerden. Op 26 januari 1911 kon het in gebruik genomen worden. Vermeulen had het uitgebreid met een vrij pedaal, en vier registers op het bovenwerk. Ook verving hij de Cornet door een nieuwe op een verhoogde stok. Koch plaatste in 1925 een elektrische windmachine. Een restauratie die in 1943 was gepland ging niet door. Pas in 1950 en 1951 voerde Sanders grote reparaties uit. Zij maakten de Mixtuur weer III-VI sterk, en vervingen de Aeoline 8' door een Nasard 3'. In 1969 begon Pels & Van Leeuwen met een omvangrijke restauratie. Op 11 februari 1970 is het weer in gebruik genomen met een bespeling door Jan Bonefaas. In 1981 werd het gedemonteerd en opgeslagen tijdens de grote restauratie van de kerk. In die tijd leverde onderzoek naar de oorspronkelijke bouwer en herkomst eindelijk resultaat op.

Het orgel dat thans in de Bethelkerk op Urk staat is in 1792 gebouwd door Abraham Meere voor de in 1780 in gebruik genomen tweede Rooms-Katholieke schuilkerk te IJsselstein. Rond 1800 werd het door Meere uitgebreid met twee registers op het bovenwerk. Na de bouw van de nieuwe grote kerk in 1887 werd het instrument door Gabry uit Gouda overgeplaatst. Hij maakte twee nieuwe balgen, maar wijzigde verder niets aan het orgel. Het deed hierna nog dienst tot 1907. In dat jaar bouwde Maarschalkerweerd een nieuw orgel. Het oude werd verkocht, en kwam via Vermeulen op Urk terecht. Bij de plaatsing in Urk heeft hij het orgel nog uitgebreid. De voorlopige restauratie van het orgel door Pels & Van Leeuwen is in 1982 afgerond. Het is uitgebreid met drie stemmen en verder in de bestaande toestand geconserveerd, met respect voor het werk van Meere. Tevens werd de kas opnieuw geschilderd. Hierna startte onder leiding van Hans van der Harst nieuw onderzoek naar het orgel, hetgeen resulteerde in een meer uitgebreid restauratieplan. Pels & Van Leeuwen voerde ook dit werk uit. Hierbij werd de dispositie meer in de stijl van Meere gewijzigd, nieuw pijpwerk werd volgens Meere-factuur bijgemaakt en de intonatie werd aangepast. Op 24 oktober 1987 nam men het orgel feestelijk in gebruik.

In 2008 is origineel pijpwerk van Abraham Meere gekocht, dat aanwezig was in het Pels-orgel in de parochiekerk Sint Johannes de Doper te Montfoort. Dit orgel was inmiddels al enkele jaren buiten gebruik. In 2012 is de firma Reil gestart met een restauratie van het orgel op Urk, waarbij het pijpwerk uit Montfoort een plaats in het orgel heeft gekregen. Adviseur bij de werkzaamheden is Stef Tuinstra. Bij de restauratie zijn verder andere de tongwerken en mixturen uit 1987 vervangen door nieuwe exemplaren. Het front en de orgelkas zijn hersteld, maar verschillende uitbreidingen van later tijd zijn wel gehandhaafd. Op 1 juni 2013 is het orgel weer in gebruik genomen.

Dispositie

Hoofdwerk: Bourdon 16' - 1792/1911, Prestant 8' - vanaf a dubbelkorig, Holpijp 8', Quintadena 8', Octaaf 4', Fluit 4' - 1792/1987, Gemshoorn 4' - 1792/2013, Quint 3' - 1911/1952, Octaaf 2', Cornet IV sterk (discant) - 2013, Sesquialtera II sterk - 1805/2013, Mixtuur III-VI sterk - 2013, Fagot 16' - 2013, Trompet 8' - 2013.

Onderpositief: Prestant 8' - 1911/1987, Holpijp 8' (gedeeld) - 1805, Viola di Gamba 8' - 1911; C-H uit Holpijp, Fluit Travers 8' (discant) - 1805, Unda Maris 8' (vanaf c) - 1847/1850/2013, Prestant 4' - 1805, Fluit 4' - 1805, Quintfluit 3' - 1792/1987, Woudfluit 2', Flageolet 1', Carillon III sterk (vanaf a) - 2013, Dulciaan 8' - 2013, Vox Humana 8' - 2013, Tremulant - inliggend.

Pedaal: Openbas 16' - 1911/2013, Subbas 16' - 1911, Octaaf 8' - 1911, Roerquint 6' - 1982, Octaaf 4' - 1911, Bazuin 16' - 2013, Trompet 8' - 2013, Cornet 4' - 2013.

Koppelingen: Hoofdwerk - Onderpositief, Pedaal - Hoofdwerk, Pedaal - Onderpositief.

Speelhulpen: Tremulant (opliggend).

15.30 uur: Bezoek aan het orgel van de Jeruzalemkerk te Urk

Adres: De Noord 8a, 8321 BA Urk

In 1995 leverde de firma Mense Ruiters een nieuw orgel voor de Jeruzalemkerk op Urk. Het instrument is geïnspireerd door het werk van Freytag.

Dispositie

Hoofdwerk: Praestant 16' (discant), Praestant 8', Holpijp 8', Octaaf 4', Fluit 4', Nasard 3', Octaaf 2', Mixtuur III sterk (gedeeld), Cornet III sterk (discant), Trompet 8' (gedeeld).

Bovenwerk: Roerfluit 8', Fluit 4', Woudfluit 2', Sifflet 1', Tremulant.

Pedaal: Subbas 16', Octaaf 8'.

Koppelingen: Hoofdwerk - Bovenwerk, Pedaal - Hoofdwerk, Pedaal - Bovenwerk.

Leo Ridderbos (secretaris KVOK afdeling Drenthe)